

L'UNIVERS MÀGIC DE L'ARQUITECTE JUJOL.

Un programa de visites didàctiques per a Can Negre (Sant Joan Despí)

Montse Casanovas
Anna Plans
Mireia Ribera

«Fa molt de temps, Sant Joan Despí era un poble molt petit, i al costat mateix, a la vora del riu, hi havia un gran bosc on vivien fades, follets i mags. N'hi havia un d'ells, el mag Jujol, que li deien «l'artista» perquè era una mica estrany: sovint, quan li agafaven els «atacs», es treia la seva paleta màgica de colors que no s'acabaven mai i començava a pintar arbres, animals, parets, portes, finestres, teulades...»

Amb aquest conte comença La Casa Màgica, l'activitat didàctica adreçada als nens i nenes de preescolar, que correspon al primer mòdul d'un projecte més ampli i globalitzador que rep el títol de *Programa de visites didàctiques a Can Negre, una proposta curricular per conèixer millor Sant Joan Despí*.

Ens proposem, amb aquest article, donar a conèixer aquesta experiència pedagògica a tota la comunitat educativa de la nostra comarca.

EL MARC IDONI

Can Negre és considerada com una de les obres més destacades de Josep Maria Jujol, un arquitecte singular dins del modernisme, col·laborador de Gaudí i recentment revaloritzat.

Amb la seva restauració el 1992, l'Ajuntament Sant Joan Despí va voler dotar el municipi d'un equipament cultural -el Centre Jujol- que, gestionat per la Fundació Centre Europeu del Patrimoni, té com a línia prioritària la dinamització i difusió del patrimoni local, amb l'objectiu de convertir-se en la casamuseu de l'arquitecte Jujol.

Des del Centre Jujol s'està treballant per contribuir en l'educació integral de l'individu a partir d'un treball

per a la sensibilització envers el patrimoni que ajudi a fomentar la creativitat, la responsabilitat, la sensibilitat i sobretot, el sentit comunitari i de pertinença al territori. En definitiva, es volen oferir uns recursos educatius no formals que complementin i enriqueixin l'educació escolar. Aquestes inquietuds encaixaven perfectament amb les línies d'actuació definides des de les regidores d'Educació i de Cultura i Joventut de l'Ajuntament, les quals han donat suport al projecte des dels seus inicis.

Fins i tot, incloent el projecte dins dels programes impulsats des de l'Administració destinats a la potenciació d'una major cohesió dels ciutadans a partir del coneixement, del diàleg i l'estima de la pròpia ciutat.

Aquestes premisses, doncs, van afavorir el marc idoni per iniciar el procés de conceptualització del projecte pedagògic per a Can Negre, que es va desenvolupar al llarg de 1993-94 i es va dur a la pràctica durant el curs 1994-95.

EL PROGRAMA. OBJECTIUS, MÈTODE I PROCEDIMENTS

Can Negre, l'edifici de línies ondulants i de fantàstica decoració, símbol emblemàtic de Sant Joan Despí, esdevé l'instrument a través del qual no només es pot fer referència al concepte de creació artística, al Modernisme a la figura de l'arquitecte Jujol..., sinó també treballar el sentit d'identitat local i d'arrelament al territori.

D'entrada, doncs, es plantegen uns objectius que sobrepassen, en certa mesura, la simple visita a un equipament patrimonial. S'ha tingut sempre present aquesta idea a l'hora de definir el programa de visites didàctiques, inicialment destinades a les escoles locals, però amb la voluntat de fer-les extensibles a totes les escoles del país.

**Materials
didàctics**

El disseny definitiu de les visites ha tingut dues fases d'elaboració i implementació, partint sempre del mateix marc conceptual:

· En primer lloc es van definir els objectius generals a partir de les directrius marcades per la reforma escolar, i seguint el seu esquema metodològic, segons el qual es proposen tres nivells d'aprenentatge:

DONAR A CONÈIXER UNS CONTINGUTS;
en aquest cas, es tractava de la història de Sant Joan Despí, la història de Josep Maria Jujol, Can Negre, la resta d'obres de l'arquitecte a Sant Joan, i el context artístic que defineix la seva obra.

TREBALLAR UNS PROCESSOS;
bàsicament els creatius, a partir de l'aportació de Jujol, però també els processos de transformació arquitectònica i urbana visibles a Can Negre i al municipi, i finalment, introduir els nois i noies més grans en els procediments de recerca històrica.

FOMENTAR UNES ACTITUDS;
sobretot encaminades a afavorir la convivència i la integració en el propi territori, i de manera especial, la identitat dels habitants de Sant Joan Despí a partir del coneixement i el respecte pel seu patrimoni, però també amb la voluntat d'estimular

el vessant sensible, estètic i poètic de la percepció, a partir de l'obra prou suggerent de Josep Maria Jujol.

· En segon lloc es van marcar unes pautes metodològiques, tant per al procés d'elaboració com per a la configuració de la visita:

D'una banda, es pretenia consensuar la proposta amb els diversos col·lectius implicats: mestres i pares.

De l'altra es volia definir una visita dinàmica, que incorporés una sèrie de recursos didàctics actius alternats amb d'altres més passius, que havien de donar un ritme àgil i permetre una millor assimilació dels continguts. Aquests recursos es fonamentaven en el treball individual o en equip com a forma participativa.

També es volien oferir un material de visita original: vistós però pobre; complet, però inacabat; un material de record, però també una eina de treball.

I, finalment, es volien verificar els resultats obtinguts a partir d'uns fulls d'avaluació que mestres i monitors havien d'omplir en acabar l'activitat.

Materials didàctics

Nens del C.P. Espai-3 en una visita al Centre Jujol-Can Negre (Fotografia Centre Jujol-Can Negre)

LÍNIES D'ACTUACIÓ	Mòdul 1 LA CASA MÀGICA de 3 a 5 anys	Mòdul 2 EL TRENCA-CLOSQUES DEL PASSAT de 6 a 9 anys	Mòdul 3 PEL FORAT DEL PANY de 10 a 13 anys	Mòdul 4 EL RASTRE DELS ARQUITECTES de 14 a 18 anys
RECURSOS DIDÀCTICS BÀSICS	El món fantàstic, el conte. El joc d'observació. L'activitat manual.	El joc organitzat, per equips. La relació entre els elements observats. L'activitat pràctica.	L'aventura de la descoberta. Les conclusions del procés d'observació i relació. L'activitat pràctica.	La recerca aplicada. La manipulació i l'ús de diverses fonts d'informació, amb aspectes i suports diferents. El debat.
L'ENTORN URBÀ I ARQUITECTÒNIC DE CAN NEGRE	La plaça i les cases del voltant de Can Negre. La façana i les seves obertures (portes, finestres, balcons).	Diferents tipus de cases, a partir de l'observació directa de Can Negre i el seu entorn.	Transformació de Can Negre i el seu entorn, Sant Joan Despí.	Conceptes i criteris d'intervenció arquitectònica i urbanística, a partir de CN i altres punts de SJD.
L'ART A CAN NEGRE	Formes i colors en la decoració de Can Negre.	Relació entre formes i colors a Can Negre. Volums i espais.	Elements característics del Modernisme a Can Negre.	Elements simbòlics i iconogràfics en el Modernisme, a partir de Can Negre.
LA CONSTRUCCIÓ DE CAN NEGRE	L'interior de Can Negre.	Materials i textures a CN.	Tècniques artístiques a Can Negre, amb relació als materials.	Josep Maria Jujol.

Materials didàctics

Unitats Didàctiques a Can Negre. Proposta d'evolució curricular de l'aprenentatge.

Es va fer una primera prova pilot dirigida als escolars d'estudis secundaris (de 13 a 18 anys), i es va portar a terme al llarg del mes de gener de 1993. Fruit de la resposta escolar entusiasta i de la valoració general positiva que es va fer de l'experiència, el projecte pedagògic va prendre el cos definitiu durant l'any 1994.

PROGRAMACIÓ DE VISITES DIDÀCTIQUES A CAN NEGRE, UNA PROPOSTA CURRICULAR PER CONÈIXER MILLOR SANT JOAN DESPÍ

Aquest programa integra tot el sector escolar, des de preescolar a l'Ensenyament Secundari Obligatori, estructurat en unitats didàctiques amb coherència global i continuïtat en el temps. Cada una manté les seves característiques particulars, adaptades al context curricular que marca la Reforma i compta amb uns recursos didàctics específics, però d'acord amb una mateixa línia conceptual. En definitiva, s'ha proposat un projecte que ofereixi uns coneixements graduals, de tal manera que els nens i nenes puguin tornar a Can Negre diverses vegades al llarg de la seva etapa escolar, i que sempre hi descobreixin nous elements.

La dinàmica de funcionament del programa suposa la implementació d'un mòdul per curs escolar, de manera que en cinc anys hi pugui haver els quatre mòduls funcionant simultàniament, amb el propòsit que cada quatre anys (aproximadament), els grupsclasse tornin a Can Negre a realitzar una unitat didàctica diferent a l'executada en els anteriors.

ESTRUCTURACIÓ CONCEPTUAL DEL PROGRAMA

Les visites s'estructuren per grups d'edat, dividits en 4 grans mòduls:

- Mòdul 1 **LA CASA MÀGICA**
De 3 a 6 anys
- Mòdul 2 **EL TRENCA-CLOSQUES DEL PASSAT**
De 6 a 10 anys
- Mòdul 3 **PEL FORAT DEL PANY**
De 10 a 14 anys
- Mòdul 4 **EL RASTRE DELS ARQUITECTES**
De 14 a 18 anys

EL MÒDUL 1: LA CASA MÀGICA

Així doncs, i seguint el procés d'implementació del programa, el curs 1994-95 va començar amb la unitat didàctica per als més petits (de 3 a 6 anys), la qual ha suposat un repte estimulant i extraordinàriament enriquidor.

Durant els mesos de març a maig del 1995, cinc-cents nens i nenes van visitar per primera vegada Can Negre, i van tenir l'oportunitat de descobrir tot un univers màgic i fantàstic al voltant de la casa, farcit de finestres i portes de formes diferents, de parets pintades de colors, amb flors, inscripcions...

Espais que els van ajudar a conèixer millor les diferents parts d'una casa. Experimentaren amb el color i van jugar a mirar. I es van introduir en un món nou, desconegut per ells, el món de les arts i l'arquitectura, a través d'efectes suggerents, d'impressions creatives, de missatges misteriosos.

EI MÒDUL 2: EL TRENACLOSQUES DEL PASSAT

Durant el curs 1995-96, les noies i els nois de 6 a 12 anys convertiran Can Negre en un gran espai lúdic, on el joc anirà descobrint els fascinants aspectes de l'univers plàstic de Jujol. El guix, el ferro, la fusta, la ceràmica, el volum, l'espai, la imaginació, la creativitat, la sensibilitat... La conjunció adequada d'aquestes peces conformaran *el trencaclosques del passat*. S'identificaran amb els materials, experimentaran les diferents

textures, sensacions, reaccions... Manipularan el volum, i es convertiran en escultors. Dissenyaran un espai, i jugaran a ser arquitectes.

CAN NEGRE CONVIDA A TOTES LES ESCOLES DEL BAIX LLOBREGAT

Ens agradaria que, des de les pàgines d'aquesta publicació, es fes ressò d'aquesta proposta oberta a tota la comunitat educativa de la comarca, per poder compartir aquesta experiència pedagògica de coneixement del medi i de la ciutat a través de ...

*... la visita a una casa màgica que,
amb la poció miraculosa del Mag Jujol,
dia rere dia, any rere any,
anirà transformant els nens i nenes
en els futurs ciutadans del món.*

*I vet aquí un gat, vet aquí un gos.
I aquest conte ja s'ha fos.*

**Materials
didàctics**

Centre Jujol-Can Negre
Pl. Catalunya, s/n
08970 Sant Joan Despí.

Tel. 373 73 63 Fax 373 74 63